

„Šmarnic“, katerih zadnje so ravnokar izšle. Bodi mu lahka slovenska zemljica, katero je ljubil z iskreno ljubeznijo! Mnogoštevilni učenci mu hranijo hvaležen spomin. —

Dvestoletnica ljubljanskega uršulinskega samostana. Od 18. do 22. aprila t. l. so praznovala ljubljanske uršulinke v cerkvi, v samostanu in v šoli¹⁾ dvestoletnico svojega bivanja v Ljubljani. Dne 19. aprila l. 1702. so namreč štiri redovnice zapustile svojo materino hišo v Gorici ter šle ustanavljat nov samostan v Ljubljano, kjer so bile slovesno sprejete dne 22. aprila. Zasluga za to ustanovitev gre blagemu pl. Schellenburgu, Rojen je bil v Sterzingu na Tirolskem

Janez Jakob pl. Schellenburg.

dne 24. jul. 1652. Obogatel je v Ljubljani ter svoji novi domovini storil obilo dobrega. Najlepši spomenik si je postavil pa z lepim uršulinskim zavodom. Umrl je dne 1. februarja 1715 in je pokopan v uršulinski cerkvi v Ljubljani. — Uršulinke so prebivale najprej v Schellenburgovi hiši na Mestnem trgu. Ker ni bilo nikake dekliške šole v Ljubljani in so morale premožnejše ljubljanske rodbine dajati svoje hčere v vzgojo tujim samostanom, so uršulinke hitele, da tu ustanovijo dekliško šolo. Dne 16. septembra 1702 jim je

¹⁾ Slavnost v samostanu, oz. v šoli je imela docela nemški značaj. Z ozirom na dobro stvar to zeló obžalujemo, ker želimo, da bi bil zavod vsestransko popolen.

to dovolil cesar Leopold I. Ker niso imele hiše, jim je prepustil proti najemščini hišo z vrtom tedanji ljubljanski župan Eder pl. Edenburg. Kmalu pa so kupile svet pred vicedomskimi vrati ter se preselile v novo stanovanje dne 24. aprila 1707. Ker je poleg stanovanja bilo mestno plesišče — pač neredovniška soseščina — so po dveh letih obravnavah od deželnih stanov pridobile plesišče za samostanske namene, a le s pogojem, da so morale na drugem kraju zgraditi s precejšnjimi stroški novo plesišče. Sedanjemu samostanu so položile temeljni kamen l. 1713. ter ga dozidavale v naslednjih letih. Dne 26. julija 1718 je škof Viljem Jakob grof Leslie položil temeljni kamen lepi uršulinski cerkvi, katere zidavo je vodil stavbinski odsek društva „Academia Operosorum“. Za zidavo so se uporabili tudi rezani kamni že razpadle bastije, stoječe pred vicedomskimi vrati. Cerkev je bila dozidana in posvečena 18. oktobra 1726. Krasni veliki oltar je delo Frančiška R o b b a, slovečega italijanskega kiparja in arhitekta, ki je Ljubljano okrasil še z marsikatero umetnino. Deset let je izdeloval ta prelepi oltar. Skupni stroški zanj so znašali 11.136 gld. 30 kr. tedanje veljave. Od znotraj in zunaj je bila cerkev dovršena l. 1747. Slike, ki krasijo cerkev, so delo Valentina M e n c i n g e r j a, Mateja L a n g u s a, redovnice matere Jozefe S t r u s, ki je umrla dne 3. januarja 1880 kot prednica tega samostana, in drugih nepoznanih umetnikov. Vsi stroški za zidanje cerkve in samostana so znašali 93.547 gld. — V času francoskih vojsk se je samostanu slabo godilo. 21. marcija 1792 so redovnice izgnali iz Ljubljane v Velesovo. General Bernadotte jih je zopet branil. Lakomni general Massena je l. 1805. iz lepe cerkve naredil skladišče za seno. L. 1809. so Francozi dobili Kranjsko po dunajskem miru. Ostudno so onečaščali vojaki nunsko cerkev. Služila jim je zopet za skladišče, poškodovali so marmornate kipe, razbili dragocene orgle, ki jih je bil naredil duhovnik Fr. Ks. Križman. Maršal Marmont je nunam zopet popravil krivico. Pod habsburškim žezlom se je razvijal samostan in je napredovala šola. — Rojstni dan uršulinske šole je bil 2. julij 1703. Celih 170 let je bila ta edina dekliška šola v Ljubljani. Polagoma se je razširjala; l. 1882. je postala osemrazrednica, l. 1894. se je izpremenila v petrazredno ljudsko in trirazredno meščansko šolo. Potreba časa je prisilila samostansko predstojništvo, da je l. 1894. otvorilo pedagogij za izobrazbo učiteljic. Ravno ob dvestoletnici mu je vlada priznala pravico javnosti ter s tem dala zaslužnim redovnicam častno priznanje za njihove sposobnosti.

Schellenburgove dobrotelne ustanove.

Jakob Schell pl. Schellenburg je deželi Kranjski izkazal mnogo dobrot. Z diplomo z dne 10. novembra

l. 1697. ga je cesar Leopold I. imenoval za menjalničarja za Ljubljano in tostransko Avstrijo. Kranjskim deželnim stanovom je z ogromnimi posojili pomagal iz denarnih zadreg. Posebno se je pa proslavil s slovečimi dobroteljnimi in pobožnimi ustanovami: I. Ustanovil je uršulinski samostan v Ljubljani skoraj sam, po njegovi smrti pa je tem redovnicam pomagala enako blaga soproga Ana Katarina. II. Iz glavnice, ki jo je zapustil uršulinskemu samostanu v Ljubljani v gotovini 8835 gld., so se napravile ustanove za gospice. III. 100.000 gld. je daroval za ustanove sto invalidom iz slovenskega ozemlja. IV. Zapustil je osem ustanov za kranjske plemiče, da se izobrazujejo v dunajskem plemiškem konviktu „Theresianum“. V. Položil je kapital, iz čegar obresti naj bi se vzgajalo 24 dečkov vojaških starišev iz varaždinskega in karlovskega okrožja. VI. Ustanovil je stipendije 12 častniškim vdovam slovenske in nemške narodnosti. VII. Založil je glavnico za 12 dijaških ustanov. — Vse te dobrotelne naprave so tekom časa sicer marsikaj pretrpele, a prav mnogo se jih še sedaj oddaja v prid potrebnemu prebivalstvu.

Kranjska gasilna društva so praznovala dne 6. aprila t. l. sedemdesetletnico gosp. Frančiška Doberleta, ki ima največ zaslug za razvoj našega gasilništva. Rojen je v trnovski župniji v Ljubljani in ima delavnico za hišno opravo. Dekoracije v našem deželnem gledališču so večinoma njegovo delo. Opravil je tudi gledališče na Reki in več palač v Opatiji. Zasnoval je „Prvi zavod za pokopavanje mrličev v Ljubljani“. Ko je „Slovenska Matica“ dala prepeljati ostanke Kopitarjeve z Dunaja v Ljubljano, jih je Doberlet brezplačno prepeljal s kolodvora na pokopališče. Pa glavna njegova zasluga je ustanovitev mnogih prostovoljnih gasilnih društev. Prvo tako društvo je ustanovil Doberlet v Ljubljani l. 1870. Dne 12. junija i. l. je bil prvi gasilski shod v Ljubljani. Zgledu Ljubljane so sledili mnogi drugi kraji, in zdaj je na Kranjskem 128 prostovoljnih gasilnih društev. Njihovo glasilo je „Gasilec“, ki izhaja zdaj VI. leto z geslom: „Bogu na čast, bližnjemu na pomoč!“

Dr. Matija Murko, znani literarni historik, ki je doslej dociral na dunajskem vseučilišču, je prišel kot redni profesor slavistike na graško vseučilišče.

Ruski kružki. Med Slovenci so se začeli „ruski kružki“, društva, katera preskrbujejo članom pouk v ruskem jeziku. Prvi tak „kružók“ je ustanovil v Ljubljani gosp. dr. L. Jenko. Ta obstoji že tri leta in ima okoli 80 udov. Redno se poučuje ruščina trikrat na teden. Semtertja se prirejajo tudi znanstvena predavanja. V Trstu je predsednik novoustanovljenemu „ruskemu kružku“ g. dr. Slavík, ki je zbral okoli sebe že čez sto društvenikov. Zasebnih, prostih zvez, v katerih se poučuje ruski jezik, je več po deželi. Pouk v slovanskih jezikih goji tudi „Slovenska krščansko-socialna zveza“, v kateri poučuje g. dr. Iv. Krek.

Fra Grga Martić. Hrvaški listi poročajo, da izidejo v kratkem „Memoare fra Grge Martića“, katere je zapisal Janko Kobarić, kakor jih je doslovno slišal od slavnega pesnika „Osvetnikov“.

„**Staroslovenska akademija.**“ Na škofijski sinodi, katero je sklical krški škof dr. Anton Mahnič prošlo leto, so se natančno določile cerkve, v katerih se mora služba božja opravljati v latinskem jeziku, in za katere velja privilegij slovanskega bogoslužja. S tem je to vprašanje na kvarnerskih otokih rešeno v smislu naredeb svete stolice. Da bi se pa duhovščina, ki mora rabiti staroslovenščino, v njej temeljito izobrazila, je sklenil dr. Mahnič s svojimi duhovniki ustanoviti „Staroslovensko akademijo“, t. j. društvo mož, večjih staroslovenskega jezika, ki si bodo prizadevali, da se goji in očuva ta jezik v liturgiji po določenih sv. stolice. Društvo bode skrbelo za to, da se eden ali drugi svečenik v staroslovenščini akademiško izobrazi, da bode potem poučeval v liturgijskem jeziku duhovnike, preden nastopijo svojo službo v glagolski cerkvi. Izdajalo bode tudi knjige in spise, potrebne ali koristne, da se pospeši napredek v staroslovenščini. V ta namen se ustanovi na Krku posebna glagolska tiskarna. — Tako poroča „Vrhbosna“ iz knjige: „Acta et decreta primae synodi veglensis celebratae anno salutis MCMi.“

Zavod sv. Hieronima v Rimu. V Rimu je zavod, namenjen izobrazbi hrvaške duhovščine, imenovan po slavnem sinu naših pokrajin, sv. Hieronimu. Po krivici so si ga hoteli prilastiti Italijani, kateri so celo silovito vdrli vanj. Po dolgotrajni pravdi pred svetnim italijanskim sodiščem šele se je vrnil zavod Slovanom, na katerih strani je seveda stala tudi najvišja cerkvena oblast. Najprej mu je dala nato cerkvena oblast ime „hrvaškega“ zavoda. A temu so se uprli Srbi, češ da je zavod ustanovljen tudi zanje. Sveti oče, kateri se neče vtikati v hrvaško-srbski prepir, ampak ki želi, da bi se vsi, tudi razkolni bratje, združili v edinosti ene vere in enega duha, je zato dal zavodu nazaj staro ime „pro gente Illyrica“, katero je nosil že skozi štiri stoletja. Sv. oče je to naznanil jugoslovanskim narodom v ljubeznivem pismu, naslovljenem na zagrebškega nadškofa dr. Posilovića, v katerem še zlasti Hrvate zagotavlja svoje posebne ljubezni.

Dr. Emil Holub. Med novejšimi potniki, ki so boreč se z neizrekljivimi težavami, preiskovali notranjost „črne“ Afrike, je posebno na glasu nedavno umrl dr. Emil Holub. Rojen dne 7. oktobra 1847 v Holicih na Češkem, se je učil zdravilstva v Pragi. Vedeželjnost ga je gnala v Afriko. S skromnimi pripomočki je šel na tako nevarno, daljno pot, pač ne vedoč, ali se še kdaj povrne iz teh divjih, doslej evropskemu očesu popolnoma neznanih krajev. Svoje potovanje je začel v angleški Kaplandiji in v burskem Transvaalu, tam, kjer zdaj besni krvava angleško-